

לעילוי נשמת דודי
פרופ' מרדכי (מוטי) בן נחום חיים בר-לב ז"ל
איש תורה ועבודה
אוהב תורה ואדם

גד אלדד

מיקומה ותוכנה של פרשיית 'בהעלתך את הנרת'

וידבר ה' אל משה לאמר. דבר אל אהרן ואמרת אליו, בהעלתך את הנרת אל מול פני המנורה יאירו שבעת הנרות. ויעש כן אהרן, אל מול פני המנורה העלה נרתיא, כאשר צוה ה' את משה. וזה מעשה המנרה מקשה זהב, עד ירכה עד פרח מקשה הוא, כמראה אשר הראה ה' את משה, כן עשה את המנרה (במדבר ח', א-ד).

קריאה ראשונית של פרשייה זו, מעלה מספר תמיהות:

א. וכי מצאנו שהתורה טורחת לכתוב את הוראות משה לאהרן בהקטרת הקטורת, או את הדרכותיו בעניין לחם הפנים? מדוע מבואר ציווי משה לאהרן דווקא במנורה?

ב. אף ההקשר של הפרשייה אינו מובן. היא נמצאת בתווך, בין קרבנות הנשיאים בחנוכת המזבח (בסוף פרשת נשא) לבין עניין הקדשת הלוויים, ולכאורה אין לה קשר לא לכאן ולא לכאן, ומקומה יכירנה בפרשיות המשכן וימי המילואים!

כדי לענות על תמיהות אלו, נרחיב את עיוננו להופעות המקבילות של עניין הדלקת הנרות בתורה.

א. ואתה תצוה את בני ישראל, ויקחו אליך שמן זית זך כתית למאור להעלת נר תמיד. באהל מועד מחוץ לפרכת, אשר על העדת, יערך אתו אהרן ובניו מערב עד בקר לפני ה', חקת עולם לדורתם מאת בני ישראל (שמות כ"ז, כ-כא).

אף מיקומה של פרשייה זו מעורר תמיהה, שכן אם נמשיך לקרוא כמה פסוקים, נמצא עצמנו ניצבים בפני שאלה קשה:

ואתה הקרב אליך את אהרן אחיך ואת בניו אתו מתוך בני ישראל לכהנו לי, אהרן נדב ואביהוא אלעזר ואיתמר בני אהרן. ועשית בגדי קדש לאהרן אחיך לכבוד ולתפארת (שם כ"ח, א).

הגע עצמך, הלוא זה עתה סיימנו לקרוא את פרשת תרומה העוסקת בנדבת החומרים למשכן ובבניין כליו, ובין שאר הכלים קראנו על מעשה המנורה, ועל הציווי להביא "שמן למאור". מעתה לא נותר לנו אלא לעסוק באנשים העובדים במקדש, בכוהנים ובבגדיהם. טבעי הדבר, שקודם עניין זה תופיע פרשת הקדשת בני אהרן לעבודתם, כפי שציטטנו אותה לעיל. אך הדבר מתמיה: מדוע שורבבה קודם לכן פרשייה העוסקת בהדלקת המנורה בידי אהרן? הלוא אהרן עדיין לא הוקדש, וכל פרשיות עבודתו מובאות מאוחר יותר?

ב. שאלותינו מתחזקות עם קריאת המקום השלישי, שבו נזכר ציווי הדלקת הנרות:

וידבר ה' אל משה לאמר. צו את בני ישראל ויקחו אליך שמן זית זך כתית למאור, להעלת נר תמיד. מחוץ לפרכת העדת באהל מועד, יערך אתו אהרן מערב עד בקר לפני ה' תמיד, חקת עולם לדרתיכם. על המנרה הטהרה יערך את הנרות לפני ה' תמיד (ויקרא כ"ד, א-ד).

על אף השינויים הקלים, ניתן להבחין כאן בבירור בכפילות הפרשייה הכתובה זה כבר בפרשת תצוה. כפילות זו על שום מה? אף מיקומה של פרשייה זו תמוה, שכן היא כתובה לאחר פרשת המועדים, וגם עניין זה טעון הסבר. ועוד בה קושייה: מדוע מקדים הכתוב בכל פעם להדלקת המנורה ציווי המכוון לבני ישראל לתרום את השמן, ציווי שאין לו קשר ישיר להדלקת אהרן?

בגדי הכהונה

כדי להבין עניין זה לאשורו, יש להתבונן בפרשת קידוש הכהנים לתפקידם, המבוארת מיד לאחר ציווי הדלקת המנורה, בתחילת פרשת תצוה:

ואתה הקרב אליך את אהרן אחיך ואת בניו אתו, מתוך בני ישראל לכהנו לי, אהרן נדב ואביהוא אלעזר ואיתמר בני אהרן. ועשית בגדי קדש לאהרן אחיך לכבוד ולתפארת. ואתה תדבר אל כל חכמי לב, אשר מלאתי רוח חכמה, ועשו את בגדי אהרן לקדשו לכהנו לי. ואלה הבגדים אשר יעשו חשן ואפוד ומעיל וכתנת תשבץ מצנפת ואבנט, ועשו בגדי קדש לאהרן אחיך ולבניו לכהנו לי (שמות כ"ח, א-ד).

ולכשתענין בדבר תמצא ששני תיאורים שונים ומקבילים נמצאים לפנינו, בעניין תפקידם של בגדי הכהונה:

פס' א-ב

פס' ג-ד

ואתה הקרב אליך את אהרן אחיך ואת בניו אתו
ואתה תדבר אל כל חכמי לב, אשר מלאתיו רוח חכמה

מתוך בני ישראל לכהנו לי. אהרן, נדב ואביהוא אלעזר ואיתמר בני אהרן ועשו את בגדי אהרן לקדשו לכהנו לי

ועשית בגדי קדש לאהרן אחיך לכבוד ולתפארת
ואלה הבגדים אשר יעשו... ועשו בגדי קדש לאהרן אחיך ולבניו לכהנו לי

אף ששני צמדי הפסוקים מדברים על אותם "בגדי קדש", הרי שבצמד הראשון, כשמשה מצטווה להפריש את אהרן ובניו מתוך בני ישראל, משמשים הבגדים לכבוד ולתפארת; ואילו בהמשך, כשהוא מדבר אל כל חכמי לב ופורט להם את בגדי הכהונה שעליהם לעשות, בגדי הכהונה נוטלים חלק בקידוש בני אהרן, להופכם לקדושים ומובדלים מעדת ישראל - "לקדשו לכהנו לי".¹

מעתה נראה, שבני אהרן מתייחסים אל בני ישראל בשתי בחינות שונות. מחד גיסא, הם קרבים לעבודה מתוך בני ישראל. נציגי בני ישראל הם, המוכנים לעבוד במשכן, ועל כן הוכנו להם בגדים לכבוד ולתפארת, לפארם לעיני אחיהם בני ישראל. אך מאידך גיסא, הם גם קדושים על ידי הבגדים, קדושים ומובדלים בהבדל איכותי מאחיהם, הם עם בפני עצמו המוקדש לה'. אמנם האמת ניתנת להיאמר, ששני צמדי הפסוקים נאמרו לכוונות שונות ולאנשים שונים, והם מבטאים שלבים שונים בהקדשת בני אהרן, אך אין בכל זאת לבטל את השוני שהצבענו עליו.

נראה, שהבדל זה עומד בשורש מחלוקת הרמב"ם ובעל הלכות גדולות. הרמב"ם כתב (ספר המצוות, עשה לג):

היא שנצטוו הכהנים ללבוש בגדים מיוחדים לכבוד ולתפארת ואז יעבדו במקדש. והוא אמרו יתעלה - 'ועשית בגדי קדש לאהרן אחיך לכבוד ולתפארת'...

והקשה רמב"ן:

והנה זו, עם פשיטותה בכתוב ואריכות התורה בביאורה, לא ראיתי לבעל הלכות שימנה אותה. אבל מנה בלאוין מחוסר בגדים ששימש, ודעתו זאת לומר, דכיוון שאין בלבישת בגדים שלא בשעת עבודה שום מצווה, אינו אלא הכשר עבודה, שאם

1. בראשית הצמד הראשון מוזכר הביטוי 'לכהנו לי', אך לא בקשר לבגדים. ואף בסוף הצמד השני נזכר אותו ביטוי. ונראה שזה עיקר המטרה של הפסוקים, ועל כן הכתוב פותח ומסיים בביטוי "לכהנו לי", אך בין הפתיחה והסיום נזכרים שני טעמים שונים לבגדי כהונה, וכמו שיבואר בהמשך.

עבד בפחות מהן או ביותר, תיפסל עבודתו. והנה הוא חלק ממצוות העבודה, אם עבד בהן... וכבר נתבאר שאין מונים חלקי המצוות.

והשיב עליו **בלב שמח (שם)**:

ואני אומר, אמת שאם עבד שלא בבגדים - עבודתו פסולה, אבל לא בשביל כך הם חלק ממנה, והכתוב יוכיח, שלא תלה עשיית הבגדים בה, לומר 'ועשו בגדי קדש לאהרן לעבוד ולשרת', אבל אמר 'לכבוד ולתפארת', כלומר - **כדי שיהיה בהם מכובד ומפואר מבין שאר העם**, וכן הם היו לו **לסימן על הכהונה**... וא"כ מצד זה ראוי שלבישת הבגדים תימנה מצווה לעצמה, כי כן הם מצווים להיות **מכובדים ומפוארים בבגדיהם ונעשים כוהנים על ידם**. ומהיות זה כן, שאלו הבגדים מפארין אותם ומורין על כהונתם, ציווה עוד הש"ת שלא יהיו עושים עבודה בבית מקדשו אלא בהם... וזהו שכתוב 'ועשו את בגדי אהרן לקדשו לכהנו לי'... והנה הם שני דברים: 'לקדשו', 'וקדשת אותם', **דהיינו להיות הם עצמם כוהנים קדושים ע"י הבגדים.. ועוד שכתב 'לכהנו לי'**, כלומר שיכהן ויעבוד בהן לפני ה'.

ועל אף שיש מקום לבעל הדין לחלוק ולומר, שאף אם ישנם שני היבטים לבגדי הכהונה, אין זה מבטא שני היבטים ביחס הכוהנים לעם, מכל מקום נראה, שדווקא מימקום פסוקי בגדי הכהונה על שני היבטיהם בדיוק אחר ציווי אהרן להדליק המנורה **כאדם פרטי, ללא הקדשה מיוחדת**, יש בו כדי לחזק הסברנו, שההיבט הראשון של בגדי כהונה מתייחס לנאמר לפניו, לאהרן כנציג העם, ואילו החלק השני מתייחס לפסוקים הבאים אחריו, לאהרן ככהן קדוש לאלוהיו.

ביאור כפילות הפרשיות בפרשת תצוה ובפרשת אמור

נבאר תחילה את מיקומה התמוה של פרשיית הדלקת המנורה בסוף פרשת המועדות. והנה רוב המפרשים מתמקדים בבעיית הכפילות, ואינם מתייחסים למיקום הפרשייה; אלא שלפי דברי החזקוני לפתרון הכפילות (בביאורו לויקרא כ"ד, ב) נמצא את פתרון שאלת המיקום:

אהדריה קרא, בשביל 'על המנורה הטהורה', לפי שבספר זה שהוא תורת כוהנים סידר כל תשמישי המשכן והקרבנות, ומילוי ידי הכוהנים, ופרשות הטומאות שאוסרות לבוא למקדש ולאכול בקדשים, ובא עתה לפרש סדר המנורה והשולחן, שניהם תלויים זה בזה, והקטורת כבר נזכר בפרשת 'אחרי מות'...

הנה הואיל ביאר החזקוני שאין לחפש את הקשר המקומי בין המנורה לבין פרשת המועדות, אלא ההקשר הוא רחב יותר. ספר ויקרא הוא תורת הכוהנים והקרבנות, ולצורך השלמת עניינים אלו נשנתה פרשת הדלקת הנרות ולחם הפנים כחלק אינטגרלי ממערך המשכן והקרבנות.

על פי הדברים הללו, נבוא אף אנו לבאר כפילות הפרשיות על אדני החזקוני, אך בהמשך לדברינו לעיל. וזאת יש לדעת, שבכוונה נשנתה פרשייה זו בכפילות כמעט מילה במילה, כדי לרמוז לנו שאין לחפש את הסיבה לכפילות בהבדלים פנימיים בתוך הפרשיות, אלא בהקשרן. בפרשת תצוה אהרן מתואר כמדליק את הנרות, בתור נציג עם ישראל שטרם הוקדש והובדל לשרת בבית המקדש. עתה באה הפרשייה שבפרשת אמור להשלים מבט זה ולהאירו באור חדש. לאותה פעולה, לאחר קידוש אהרן, ישנה משמעות נוספת וממד נוסף. הדלקת הנרות היא קרבן ככל קרבן, ועבודה ככל עבודה במשכן, הנעשית בידי אהרן ובניו המוקדשים לעבוד במשכן.

וזאת תורת העולה מדברינו, ששתי בחינות מעמד הכהונה באות לידי ביטוי בהדלקת המנורה, והן הן ההסבר לכפילותה. אך שומה עלינו לבדוק: האם נמצא ביטוי מעשי לאשר הצגנו עד פה?

חינוך כלי המשכן

בטרם נבין אחריתם של דברים, עלינו להידרש לשאלה נוספת: מי חנך את כלי המשכן?

שאלה זו, לכאורה נפשטת מפסוקים מפורשים בסוף ספר שמות:

ויהי בחדש הראשון בשנה השנית באחד לחדש הוקם המשכן. ויקם משה את המשכן, ויתן את אדניו וישם את קרשיו... וישם את מכסה האהל עליו מלמעלה, כאשר צוה ה' את משה. וישם את המנורה באהל מועד נכח השלחן... ויעל הנרת לפני ה', כאשר צוה ה' את משה. וישם את מזבח הזהב באהל מועד לפני הפרכת. ויקטר עליו קטרת סמים כאשר צוה ה' את משה... ואת מזבח העולה שם פתח משכן אהל מועד ויעל עליו את העלה ואת המנחה, כאשר צוה ה' את משה. וישם את הכיור בין אהל מועד ובין המזבח... ורחצו ממנו משה ואהרן ובניו את ידיהם ואת רגליהם... כאשר צוה ה' את משה. ויקם את החצר סביב למשכן ולמזבח... ויכל משה את המלאכה (שמות מ', יז-לג).

ומבואר שמשה עשה הכול בבניין המשכן וחונכת כליו. אך הבנה זו, עם פשיטותה, מעוררת קושי מציאותי גדול, כיצד ייתכן שמשה יעשה את הדברים הללו לבדו?²

נראה, שכוונת הפסוקים הללו איננה לומר מי עשה כל דבר במציאות, אלא לומר שהכול נעשה תחת פיקוחו של משה, והכול נעשה 'כאשר צוה ה' את משה',

2. אף חז"ל התקשו בזה, וענו על כך בדרכם שלהם. עיין רש"י (שמות ל"ט, לג) ד"ה ויביאו את המשכן.

אך אין זה אומר שמשה לבדו עשה הכול. ונראה, שתשובה לשאלתנו אפשר לנסות ולהסיק מהפרשיות העוסקות בציווי בניין הכלים.

א. עיון בשמות כ"ט מורה שמשה חנך את מזבח העולה.

ב. בסוף הציווי על עשיית השולחן נאמר **למשה** - **"ונתת על השלחן לחם פנים לפני תמיד"**, וכיוון שאין לנו סיבה להניח אחרת, מסתבר שמשה במשך ימי המילואים עשה זאת. וכדמות ראייה לדבר נמצא בסוף פרשת אמור:

ולקחת סלת ואפית אתה שתיים עשרה חלות... **ושמת אותם** שתיים מערכות, שש המערכת, על השלחן הטהור לפני ה'... ביום השבת ביום השבת **יערכנו לפני ה' תמיד מאת בני ישראל** ברית עולם. והיתה לאהרן ולבניו, ואכלהו במקום קדש..."
(ויקרא כ"ד, ה-ט).

אם נשים לב, הפרשייה פותחת בלשון נוכח, למשה. באמצעה היא עוברת לדבר בגוף שלישי, "יערכנו", ולא "תערכנו". ההסבר הוא פשוט: הפרשייה עוברת לדבר על העבודה לדורות, והיא מתייחסת לבני אהרן שיעשוה, ולכן מדובר בגוף שלישי. וכמו שמצינו לגבי המנורה "ערך אתו אהרן ובניו... **לדורתיכם**" (שם).

ג. הבחנה זו תשמש אותנו בקריאת ציווי עשיית מזבח הקטורת, שנכתב בנפרד בסוף פרשת תצוה:

ועשית מזבח מקטר קטרת, עצי שטים תעשה אתו... ונתתה אתו לפני הפרכת, אשר על ארץ העדת לפני הכפרת... והקטיר עליו אהרן קטרת סמים... בהיטיבו את הנרת יקטירנה. ובהעלת אהרן את הנרת בין הערבים יקטירנה, **קטרת תמיד לפני ה' לדורתיכם**
(שמות ל', א-י).

אם כן, אף כאן הציווי הוא לדורות, ועל כן אהרן הוא המקטיר, ומסתבר שבשבעת ימי המילואים עשה זאת משה, כחלק משאר העבודות, כיוון שלא מצינו גילוי אחר בעניין.

ד. עתה עלינו לבחון את ציווי הדלקת הנרות הראשון, והוא נמצא מיד בסיום צוואת עשייתה:

ועשית מנרת זהב טהור... **ועשית** את נרתיה שבעה, **והעלה** את נרתיה, והאיר על עבר פניה
(שמות כ"ה, לא-לז).

כבר הבחינו קדמונים בשינוי הפועל בסוף הפרשייה, והסבירו רשב"ם וחזקוני: 'והעלה' - הכוהן.

אתה הראת לדעת, כי כבר בציווי הראשון להדלקת המנורה שינתה התורה בדיבורה, ורמזה לנו כי לא האיש המצווה בעשייתה הוא המצווה בהדלקתה, אלא ההדלקה היא משימתו הבלעדית של הכהן.

ביאור תוכן פרשיית בהעלותך

אם כנים אנו בדברינו, הרי שעתה מובן לאשורו תוכנה של פרשיית בהעלותך. משה שימש בקודש בשבעת ימי המילואים, כשאהרן צופה מהצד ולומד את הדברים. אין צורך לפרש לאהרן את סדר עשיית הדברים, שכן הוא עומד ורואה כיצד משה נוהג, אך במנורה, אמנם נאמר למשה "והעלה את נרתיה, והאיר על עבר פניה", אך משה אינו המדליק הראשון של המנורה, אלא אהרן, ולכן הוצרך משה לפרט לאהרן את סדר הדלקת המנורה קודם שייגש להדלקתה:

וידבר ה' אל משה לאמר. דבר אל אהרן ואמרת אליו, בהעלתך את הנרות, אל מול פני המנורה יאירו שבעת הנרות. ויעש כן אהרן, אל מול פני המנורה העלה נרתיה, כאשר צוה ה' את משה (במדבר ח', א-ג).

ומצאתי און לי בדברי המשך חכמה בראשית פרשת בהעלותך, שהעלה כדברינו, אך מכיוון אחר:

ורש"י בשם המדרש, שאהרן היה עצוב כשנתחנך המשכן ע"י הנשיאים, חלשה אז דעתו, כשלא היה עמהם בחנוכה, לא הוא ולא שבטו. אמר לו הקב"ה 'שלך גדולה משלהם, שאתה מדליק ומטיב הנרות'. וזה לחנך המנורה בפעם הראשונה ציווה אהרן להעלות ולהדליק, אבל לדורות כתיב 'יערך אתו אהרן' רק הסיודור וההטבה, לא ההדלקה.³

ביאור מיקום פרשיית בהעלותך

אף סדר הכתובים, מעתה, יבוא על מקומו בשלום. בסוף פרשת נשא חנכו את המזבח, ואז בא סדר חינוך העובדים בו. ראשית, אהרן הכהן שנתחנך בהדלקת המנורה, שאותה הדליק כבר בשבעת ימי המילואים, ולאחריו הקרבת הלויים וחינוכם.

3. שוב ראיתי בדבריו בפרשת אמור (כ"ד, ה) שכתב גם לגבי המנורה וגם לגבי הקטורת, עי"ש בהוכחותיו, בעוד שלנו נראה לסייג כן רק לגבי המנורה וכמו שנתבאר. וע"ע ברש"י ויקרא ט', כג.

ולא בכדי התחנך אהרן הכהן על ידי הדלקת המנורה, שכן למדנו שבהדלקת המנורה משמש הכהן בשני תפקידים. מצד אחד, הוא נציג ישראל המדליק; ומצד שני, כקומה שנייה על גבי מעמד זה, הוא מדליק ככהן, כחלק מעבודת המקדש. נמצאנו למדים שתחילת עבודתו של אהרן היא בעצם תהליך הקדשתו והתקדשותו, ולכן הדליק המנורה לראשונה.

על רקע דברינו, אור חדש יאיר על המדרש (במדבר רבה בהעלותך פרשה טו ה) שהביא רמב"ן בתחילת פרשת בהעלותך (במדבר ח', ב):

וכלשון זה מצאתיה במגלת סתרים לרבנו נסים שהזכיר האגדה הזו ואמר: וראיתי במדרש 'כיון שהקריבו שנים עשר שבטים ולא הקריב שבט לוי וכו', אמר הקב"ה למשה 'דבר אל אהרן, ואמרת אליו' יש חנוכה אחרת שיש בה הדלקת נרות ואני עושה בה לישראל על ידי בניך נסים ותשועה, וחנוכה שקרויה על שמם היא חנוכת בית חשמונאי, ולפיכך הסמיך פרשה זו לפרשת חנוכת המזבח. וראיתי עוד בילמדנו (תנחומא ישן, בהעלותך ו. ובנדפס ה) ... 'א"ל הקב"ה למשה לך אמור לאהרן... קרבנות - כל זמן שבית המקדש קיים הם נוהגים, אבל הנרות לעולם 'אל מול פני המנרה'... והנה דבר ידוע, שכשאינן ביהמ"ק קיים... אף הנרות בטלים, אבל לא רמזו אלא לנרות של חנוכת חשמונאי; שהיא נוהגת אף לאחר חורבן בגלותנו...

ונענה חלקנו ונאמר, מתוך דברי המדרש מתבאר שהדלקת נרות חנוכה היא תחליף להדלקת נרות המקדש. ודבר זה מובן לאור דברינו, שאף הדלקת נרות במקדש מבטאת את הדלקת הנרות בשם עם ישראל, וכשאינן מקדש חזר הדבר לקדמותו, שעל ידי נס שנעשה בידי הכהנים חזרו כל ישראל להדליק בבתיהם, ונמצא, אכן, שהדלקת נר חנוכה משקפת רובד בהדלקת נרות המקדש.

הדלקה כשרה בזר

טרם נכלה לדבר, לא נוכל להתעלם מהקבלות לעולם ההלכה, שיש בהן כדי לבסס את דברינו.

והנה, אף שזר מוזהר שלא לעבוד במקדש, קובעת הגמרא (בבלי יומא כד ע"ב) שהדלקה כשרה בזר. ופסק זאת הרמב"ם (הלכות ביאת מקדש פ"א ה"ז):

וכן הדלקת נרות כשרה בזרים, לפיכך אם הטיב הכהן את הנרות, והוציאן לחוץ - מותר לזר להדליקן.

והשיג עליו הראב"ד:

הפליג כשאמר 'מותר לזר להדליקן', אלא שאם הדליקן - כשרות.

דעת ראב"ד מובנת יפה, שכן לפי שיטתו על אף שמצווה בכוהן שידליק, אף זר שהדליק - כשר בדיעבד. הרי שלדעתו, יש שייכות לזר בהדלקת הנרות, ועם זאת, הדלקתו אינה מושלמת, אלא מצווה בכוהן שידליק. ולפי דרכנו נאמר, שזאת על שום שבהדלקתו, הכוהן מתפקד בשני תפקידים. הרמב"ם הגדיל לעשות, כשפסק שאף לכתחילה זר מדליק, ומשמעות הדבר - שנשתמר הרובד הראשוני של ההדלקה, אף לכתחילה.

ועוד יש לציין, למה שתמהו ראשונים (ריטב"א, ותוספות ישנים ליומא, שם) על הגמרא שהכשירה הדלקה בזר, למרות שבכתובים מפורש שאהרן הוא המדליק! אלא לאור מה שהעלינו, הרי שאהרן מדליק את המנורה גם בבחינת נציג העם בלא הקדשה מיוחדת, קודם שהוקדש, כמו שפורש בראשית פרשת תצוה ומתורצת קושייתם.

האמת ניתנת להיאמר, שבעצם שתי הבחינות שבמעמד הכוהנים הן בעצם צדדי הספק בגמרא ביחס לכל עבודות הכוהנים:

אבעיא להו: הני כהני, שלוחי דידן הוו או שלוחי דשמיא? (בבלי נדרים לה, ע"ב)

אלא שמסקנתנו הייתה שאמנם שתי הבחינות קיימות ובאות לידי ביטוי מעשי בהדלקת המנורה.